

EURASIA CENTER

Eurázsia
Központ

Elemzések

**Kazahsztán és Törökország: Mélyülő
gazdasági és védelmi stratégiai
partnerség**
Veres Szabolcs

EK/2025/29.

EK/2022/31.

Eurázsia Központ Elemzések

Kiadó:
Eurázsia Központ

Szerkesztő:
Dr. Horváth Levente

A kiadó elérhetősége:
1117 Budapest, Infopark sétány 1i
eurasiacenter@uni-neumann.hu
<https://eurasiacenter.hu/>

Kiadásért felelős személy:
Dr. Horváth Levente, igazgató

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők az Eurázsia Központ álláspontjának.

EURÁZSIA KÖZPONT

Budapest 2025.q

© Eurázsia Központ, Neumann János Egyetem

ISSN 2939-550X

KAZAHSZTÁN ÉS TÖRÖKORSZÁG: MÉLYÜLŐ GAZDASÁGI ÉS VÉDELMI STRATÉGIAI PARTNERSÉG

Veres Szabolcs

Absztrakt

Kazahsztán és Törökország testvéri kapcsolatait szilárd történelmi és kulturális alapok jellemzik, melyek megerősítik a kölcsönös kapcsolatot. A két ország közötti kereskedelmi kapcsolatok és beruházások fokozódnak, célul kitűzve a kétoldalú kereskedelmi forgalom növelését. Az infrastrukturális projektek, energiaügyi együttműködés és mezőgazdasági potenciál kiemelt szerepet játszanak az együttműködésben. Az oktatási és kulturális együttműködésnek további erősítése és a védelmi ipar modernizálása fontos prioritások a közeljövőben. A kutatás kiemeli a gazdasági, humán tőkefejlesztés és infrastrukturális területeken végrehajtandó intézkedések fontosságát a két ország közötti partnerség további erősítésére és fenntarthatóságára. A Tanácsülés lehetőséget nyújt a közös projektek, kereskedelmi kapcsolatok és védelmi együttműködés megvitatására, előmozdítva a kölcsönös gazdasági érdekeket és a regionális stabilitást. A tanulmány a 2025. július 29-én Törökországban tartott látogatást elemzi, amely során Kassym-Zhomart Tokajev, Kazahsztán elnöke és Recep Tayyip Erdogan, Törökország elnöke között stratégiai partnerségről és prioritásokról folytattak tárgyalásokat.

Kulcsszavak: Kazahsztán, Törökország, együttműködés, partnerség

Abstract

The relations between Kazakhstan and Turkey are characterized by solid historical and cultural foundations that serve to strengthen mutual ties. The present study explores the growing trade relations and investments between the two countries, with the objective of increasing bilateral trade. Infrastructure projects, energy cooperation, and agricultural potential have been identified as key factors in fostering cooperation. In the imminent future, the enhancement of educational and cultural collaboration, in conjunction with the modernization of the defense industry, stands as a pivotal priority. The study underscores the significance of measures in the domains of economic and human capital development and infrastructure to further bolster and perpetuate the partnership between the two nations. The Council meeting provides an opportunity to discuss joint projects, trade relations, and defense cooperation, thereby promoting mutual economic interests and regional stability. The study analyzes the special visit held in Turkey on July 29, 2025, during which Kassym-Zhomart Tokayev, President of Kazakhstan, and Recep Tayyip Erdogan, President of Turkey, held talks on strategic partnership and priorities.

Keywords: Kazakhstan, Türkiye, cooperation, partnership

Bevezetés

2025. július 29-én Kassym-Zhomart Tokajev, Kazahsztán elnöke [hivatalos látogatást tett](#) Törökországba, ahol különböző szintű tárgyalásokat folytat Törökország elnökével, Recep Taip Erdogan-nal a kazah-török stratégiai partnerség megerősítéséről és prioritásairól.

Kazahsztán és Törökország testvéri kapcsolatrendszer szilárd történelmi és kulturális alapokra épülnek. Törökország az elsők között támogatta Kazahsztánt függetlenségének kikiáltásakor: 1991. december 16-án elsőként ismerte el Kazahsztán függetlenségét és már 1992. március 2-án diplomáciai kapcsolatok létesültek a két ország között és még ugyanebben az év októberben megnyílt a kazah nagykövetség Törökországban és Asztana

jelenleg is több török nagyvárosban – Antalya, Denizli, Alanya, Bursa, Bitlis, Hatay, Konya és Mersin – működtett konzulátust, illetve tiszteletbeli konzulátust.

Emellett különleges jelentőséget kap a két ország közötti kapcsolatokban az a türk identitás, amelynek ma a Türk Államok Szervezete, mint a türk világ egységének összekovácsolója alapja. Éppen a szervezet keretében folytatott együttműködések adták meg a kellő lökést a Kazahsztán és Törökország közötti államközi kapcsolatok fejlődésének, melynek keretében mára Törökország Kazahsztán egyik legfontosabb külpolitikai partnere és amely közös kulturális és történelmi emlékezet segítségével komoly stratégiai érdekek fűzik egymáshoz a két felet.

A függetlenség kikiáltása óta Kazahsztán elnökei több alkalommal is hivatalos és munkalátogatást tettek Törökországba. Csak 2019 óta Kassym-Zhomart Tokajev államfő 14 kétoldalú találkozót tartott Recep Tayyip Erdoğan török elnökkel, akivel legutóbb a 2025 májusában Budapesten megrendezésre [került](#) Türk Államok Szervezetének informális csúcstalálkozásának keretében egyeztetett.

A rendszeres politikai párbeszédnek köszönhetően az országok közötti kormányközi együttműködés magas szintre emelkedett. Kazahsztán és Törökország közötti együttműködés nemzetközi jogi alapja igen kiterjedt. 2009-ben a két ország [aláírták](#) a stratégiai partnerségi megállapodást, majd 2012-ben a magas szintű stratégiai együttműködési tanács létrehozásáról szóló megállapodást is. 2022-ben pedig a felek [közös nyilatkozatot](#) írtak alá a Kazahsztán és Törökország közötti kiterjesztett stratégiai partnerségről.

Kereskedelmi lendület és rekordösszegű beruházások

Ma Törökország Kazahsztán legnagyobb befektetői közé tartozik. Jelenleg a két ország célja, hogy a kétoldalú kereskedelmi forgalmat mintegy 10 milliárd dollárra növelje. Annak ellenére, hogy a legutóbbi geopolitikai események (orosz-ukrán háború, közel-keleti konfliktus) nem tették lehetővé e cél előre tervezett határidőre történő elérését, az elmúlt évek statisztikái biztos növekedést mutatnak.

Jelenleg a Kazahsztán és Törökország közötti kétoldalú kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok kiemelt helyet foglalnak el mindkét ország külgazdaságpolitikájában. Mindkét ország megbízható partnernek tekinti egymást a komplex gazdasági projektek megvalósításában, ami a stratégiai érdekek konvergenciájának és a külföldi gazdasági tevékenységek bővítésének pragmatikus megközelítésének köszönhető. A Kazah Köztársaság Kereskedelmi Minisztériumának statisztikai adatai szerint 2024 végére a kölcsönös kereskedelem volumene elérte a 6,3 milliárd dollárt, 54%-kal meghaladta a 2022-es adatot. Kazahsztán Törökországba irányuló exportja emellett pedig 5,2 milliárd dollárt tett ki, míg a Kazahsztánba irányuló török import volumene 1,1 milliárd dollárt tett ki.

Kazahsztán Törökországba irányuló exportjának áruszerkezetét túlnyomórészt a nyersanyagellátás alkotja. A legnagyobb részt a nyersolaj és kőolajtermékek, valamint a vas- és színesfémek, az urántermékek és a gabonafélék foglalják el. Törökország viszont áruk széles skáláját exportálja Kazahsztánba, beleértve a gépeket és berendezéseket, építőanyagokat, textiltermékeket, élelmiszereket és gyógyszereket, ami tükrözi a két ország közötti kölcsönös kereskedelem [diverzifikált jellegét](#).

A Kazahsztán és Törökország közötti külkereskedelmi forgalom dinamikája az elmúlt öt évben a kereskedelmi forgalom folyamatos növekedését mutatja. A kereskedelmi volumen növekedése egyrészt az exportált és importált áruk körének bővülésének, mind a beruházási együttműködés intenzívebbé válásának tulajdonítható, ami megerősíti a kölcsönös gazdasági érdeklődés növekvő szintjét.

1. táblázat. A Kazahsztán és Törökország közötti kereskedelmi forgalom dinamikája 2022–2024 között (millió dollárban).

Év	Kazah export Törökországba	Kazah import Törökországból	Teljes kereskedelmi forgalom
2022	2 960	1 140	4 100
2023	3 600	1 140	4 740
2024	5 200	1 100	6 300

Forrás: TurkStat, a szerző válogatása

A jelenlegi mutatók is optimizmusra adnak okot. A Kazahsztáni Kereskedelmi és Integrációs Minisztérium adatai szerint 2025 januárja és májusa között a két ország közötti kereskedelmi forgalom 1,9 milliárd dollárt tett ki.

Közös projektek

A Kazahsztán és a Törökország közötti kétoldalú együttműködés egyik kulcsfontosságú eleme a közös infrastrukturális projektek megvalósítása. A török vállalatok aktívan részt vesznek a kazahsztáni főbb közlekedési infrastruktúra-létesítmények építésében és korszerűsítésében. Ezek közé tartoznak a vasúti és autópálya-hálózatok, valamint a Kaszpi-tenger kikötői komplexumai. A sikeres közös kezdeményezések egyik példája a kuryki tengeri kikötő megépítése, amely Kazahsztán tranzit- és logisztikai rendszerének fontos elemévé vált, hozzáférést biztosít a nemzetközi szállítási folyosókhoz, és megkönnyíti a kazah teherszállítást.

Emellett az energiaügyi együttműködés hagyományosan kiemelkedő helyet foglal el a kétoldalú kazah-török gazdasági kapcsolatok szerkezetében. Kazahsztán jelentős szénhidrogén- és uránkészletekkel rendelkezik, ami kedvező feltételeket teremt az energiaexport növeléséhez egy diverzifikált külgazdasági stratégia keretében. Törökország, amely regionális tranzitcsomópontként szolgál, komoly érdeklődést mutat a kazah olaj és földgáz importjának növelése iránt. Különösen fontos Kazahsztán potenciális integrációja a transzanatóliai földgázvezeték (TANAP) projektbe, amely közvetlen hozzáférést biztosít az európai energiapiachoz az Oroszország területét megkerülő útvonalakon keresztül.

A közlekedési és logisztikai ágazatban stratégiai jelentőséggel bír a Kaszpi-tengeren túli nemzetközi közlekedési útvonal (TITR), más néven a középső folyosó fejlesztése. Ez a tranzitútvonal megkönnyíti az áruk Kínából Európába történő szállítását Kazahsztánon, a Kaszpi-tengeren, Azerbajdzsánon, Grúzián és Törökországon keresztül. Mindkét ország részvétele a folyosó korszerűsítésében hozzájárul a szállítási idők csökkentéséhez és a logisztikai költségek csökkentéséhez. Ennek eredményeként a TITR alternatívát jelent a hagyományos északi közlekedési útvonalakkal szemben, és növeli Kazahsztán kapacitását a külföldi gazdasági kapcsolatok diverzifikálására.

1. térkép: A Kaszpi-tengeren áthaladó Nemzetközi Közlekedési Útvonal

Forrás: <https://timeprinternews.com/middle-corridor-the-new-silk-road-bridging-east-and-west/>

Az energetikai- és a közlekedési-logisztikai ágazatban folytatott együttműködés mellett a mezőgazdasági ágazat jelentős potenciállal rendelkezik a Kazahsztán és Törökország közötti kétoldalú gazdasági kapcsolatok fejlesztésében. Kazahsztán hatalmas földterületekkel rendelkezik, amelyeket magas mezőgazdasági potenciál jellemez, ami kedvező feltételeket teremt a gabona, a hús és a tejtermékek termelési volumenének növeléséhez. A Törökország a mezőgazdasági termékek feldolgozásában szerzett széleskörű tapasztalatával és a nemzetközi piacokon történő népszerűsítésére irányuló hatékony stratégiáival fontos partnerré válhat Kazahsztán agráripari komplexumának korszerűsítésében és versenyképességének növelésében. A közös mezőgazdasági beruházási projektek végrehajtása, valamint a modern török technológiák bevezetése a mezőgazdasági termékek feldolgozásában és logisztikájában ösztönözheti Kazahsztán exportpotenciáljának növekedését, és hozzájárulhat az ország élelmezésbiztonságának erősítéséhez [9].

Oktatási és kulturális együttműködések

A közös múltból fakadó történelmi kapcsolatok természetesen. Ebben a kontextusban a kulturális kapcsolatok, valamint az oktatási és tudományos együttműködés folyamatosan erősödik és fejlődik Törökország és Kazahsztán között. Ez elsősorban a turizmus területén nyilvánul meg.

Török Köztársaság Kulturális és Idegenforgalmi Minisztériumának adatai szerint 2024-ben több mint 863 ezer kazah turista látogatott Törökországba. Ez az adat 4,5%-kal haladja meg a 2023-as szintet. Ugyanakkor a Törökországból Kazahsztánba érkező turisták száma is jelentősen növekszik. A kazah-török kétoldalú turizmus további ösztönzése érdekében a kazah kormány [megkezdte](#) a vízummentes tartózkodás 90 napra történő meghosszabbításának kérdésének vizsgálatát a török állampolgárok számára.

A török-kazah kapcsolatok területén emellett különösen érdekes az oktatás területe. Jelenleg több mint 12 ezer kazah diák tanul különböző török felsőoktatási intézményekben. Többségük állami és nemzetközi programok, például a [Bolashak](#) és a [Türkiye Bursları](#) keretében nyert felvételt.

Zárszó helyett

Miről esett szó az ankarai találkozón?

A kazah elnök törökországi látogatása keretében sor került a két ország közötti Stratégiai Együttműködési Tanács 5. ülésére, amelyen a hangsúly a Közép-folyosó (Middle Corridor) fejlesztése, a védelmi ipar modernizálása és a kulturális projektek előmozdításán volt.

A védelmi együttműködés a középpontban

Az elmúlt években Törökország különösen feltűnő volt intervencionizmusával, beleértve a katonai beavatkozásokat geopolitikai környezetének számos konfliktusában. Szíriában az arab tavaszt követő polgárháború kontextusában Törökország számos katonai műveletet hajtott végre, és elfoglalta Szíria bizonyos részeit az Iszlám Állam és a kurd szeparatizmus elleni küzdelem nevében.

Ugyanez a török intervencionizmus volt megfigyelhető Líbiában, ahol Ankara katonai támogatása lehetővé tette a legitim kormány számára, hogy szembeszálljon Khalifa Haftar tábornagy erőivel. És a közelmúltban az örmény-azerbajdzsáni konfliktusban Törökország Azerbajdzsánnak nyújtott katonai segítsége döntő fontosságú volt az Örményországgal szembeni „győzelemben”.

Ugyanakkor ebben a kontextusban nem szabad megfeledkeznünk Törökország Ukrajnának nyújtott katonai segítségéről sem, amely a török katonai know-how-t egyaránt felértékelte.

Ugyanakkor Ankarában az elmúlt években ismét komolyabban kezdett el kibontakozni egy olyan diskurzus, amely a türk államok egységes hadseregének létrehozásának gondolatát támogatja. Ez a téma pedig csak még aktuálisabbá vált a 2022-es januári kazahsztáni, valamint a 2022-es február 24.-i eseményeket követően, majd pedig a karabahi háború újabb fellángolását után ismét aktuálissá vált a türk államok egyetlen unióba (beleértve a katonait is) történő egyesítésének témája.

Mivel 2024 júliusában Kazahsztán ad otthont a „[Birlestik-2024](#)” (Egység-2024) elnevezésű hadgyakorlatnak, melyben a Kazahsztán mellett Azerbajdzsán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán és Üzbegisztán is részt vesz a Turáni Hadsereg témája – amelyet időről időre felvetnek a közép-ázsiai és a környező országok katonai szakértői – ma még aktuálisabbá vált.

Mivel Törökország a hegyi-karabahi háború során a konfliktusban történő passzív (nem katonai) részvételének köszönhetően képes volt megmutatni modern haditechnikai szertárának előnyeit. Ezt követően több magas rangú török katonatiszt és diplomata is javaslatot tett már az úgynevezett Turáni Hadsereg megalakításának felgyorsítását, amely a Törökországgal szövetséges államok területén konkrét biztonsági missziók végrehajtását és egy katonai védelmi szervezet létrejöttével a türk világ geopolitikai szerepvállalását is képes lehetne döntően megerősíteni.

Ez az irány lehet Ankara Közép-Ázsia politikája?

Törökország közép-ázsiai külpolitikájával összefüggésben négy kulcsfontosságú célkitűzést kell megemlíteni. Ezek: 1.) hozzájárulás a közép-ázsiai államok államépítési folyamatához. 2.) gazdasági és politikai reformok támogatása Törökország által. 3.) a közép-ázsiai országoknak a globális közösségbe (értsük ez alatt a türk világot) való integrációjának támogatása és 4.) a kölcsönös érdekeken és a szuverén egyenjogúságon alapuló bi- és multilaterális kapcsolatok fejlesztése.

A türk világ országainak fegyveres erejének esetleges egyesítéséről a török védelmi miniszter 2020-as kazah fővárosi látogatása után kezdtek el egyre többen egyre több gondolatot megfogalmazni. (Megjegyzés: ez az utazás a karabahi háború tetőpontján történt).

Moszkvában az erről a témáról folytatott beszélgetések természetesen sok kérdést váltottak ki. Még a honvédelmi miniszternek is meg kellett szólalnia, amikor is egy [interjújában](#) Szergej Sojgu komolytalannak tartotta a türk államok katonai blokkjának létrehozásának lehetőségét, ugyanakkor elismerte, hogy bizonyos erők valóban erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy a Turán Hadsereg valósággá váljon.

Azonban felvetődik a kérdés, hogy milyen lehetőségei vannak a közép-ázsiai türk országoknak egy ilyen jellegű közös hadsereg létrehozása esetén? Ha a realitások talaján maradunk akkor a válasz az, hogy ma nem sokat adhat a közép-ázsiai türk államoknak a Turáni hadsereg, mivel az elképzelés továbbra is inkább egy informális szándéknyilatkozat, nem pedig egy működő szervezet, melyhez bárki csatlakozhat. Ugyanakkor az is igaz, hogy a valóságban számos katonai együttműködési megállapodás létezik Törökország és Közép-Ázsia országai – Kazahsztán, Üzbegisztán, Tádzsikisztán, Kirgizisztán – között, amelyek közös hadgyakorlatokról, katonai egyetemi hallgatói cseréről, közös tisztképzésekről és haditechnikai együttműködésekről egyaránt szólnak. Emellett pedig Törökország a Türk Államok Szervezete (Organization of Turkic States, OTS) keretében a nem katonai szférában szintén aktívan együttműködik a közép-ázsiai türk országokkal.

Annak ellenére, hogy hosszú ideig közép-ázsiai országokban is erős támogatást élvezett a Turán hadseregnek az eszméje az Egyesült Államok afganisztáni kivonulása és a 2022. januári kazahsztáni események után azonban a helyzet némileg felértékelődött. A CSTO (Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete) bizonyította hatékonyságát a kazah eseményekben történő szerepvállalása kapcsán. Illetve Kazahsztán elnökének kritikus helyzetben tett lépései (külső erők behívása a rendteremtés érdekében) megmutatták, hogy e szervezet keretein belül az Oroszországgal folytatott valódi, kézzelfogható katonai együttműködések elsőbbséget élveznek a közép-ázsiai országok számára, mint a Törökországgal fennálló hipotetikus katonai szövetség.

Török puhahatalmi eszközök Közép-Ázsiában?

Törökország számára a birodalmi törekvések és az Ankarától keleti irányba történő külpolitikai víziók nem idegenek. Az elmúlt 30 év során ugyanis Ankara folyamatosan kiterjesztette és növelte együttműködési elképzeléseit Közép-Ázsiával, miközben egy meghatározó regionális nagyhatalommá nőtte ki magát.

A török kormány számára ehhez a regionális nagyhatalmi törekvéshez a türk népek újjáélesztése és egyesítése, valamint Közép-Ázsia számos természeti erőforrásának hasznosítása feltétlenül szükséges. Ankara ezen elkötelezettségét azonban mindig is hátráltatta a Közép-Ázsiától való földrajzi távolság, az elégtelen közlekedési infrastruktúra, a korlátozott beruházások száma és az utóbbi évtizedek alacsony kereskedelmi forgalma. Ugyanakkor Törökország kezében mégis van egy meghatározó és erős csatorna, melyen keresztül a soft power eszközeinek a segítségével a türk világ eszmeisége mellett saját külpolitikai ambíciót is kiterjesztheti. Ez pedig nem más, mint a [Diyanet](#).

A Diyanetnek az elmúlt évben történő jelentős költségvetési emelése Törökország egyik leggazdagabb kormányzati ügynökségévé tette a szervezetet, megelőzve más kulcsfontosságú török minisztériumokat. Ma a Diyanet, a világ legnagyobb vallási intézményei közé tartozik, amely hatalmas mecsethálózatot kezel, valamint oktatási és jótékonyági tevékenységeket folytat külföldön és belföldön egyaránt. A szervezet költségvetésének [3,18 milliárd dollárra](#) növelése (a korábbi 1,3 milliárd dollárról) aláhúzza a

szervezet jelentőségét és pénzügyi előrehaladását. Az 1924-ben [alakult](#) szervezet, Törökország miniszterelnökének felügyelete alatt működik, és döntő szerepet játszik a valláspolitikai alakításában és a nemzeten belüli vallási tevékenységek szabályozásában. A Diyanet munkásságát a miniszterelnök által kinevezett elnök felügyeli. A szervezet hierarchikus felépítésű, amely több osztályból (vallásügyi, oktatási, képzési, publikációs és külügyi osztály), valamint regionális kirendeltségekből áll szerte Törökországban. A szervezet a kormány felügyelete alatt áll, és az állami költségvetésből kap támogatást.

Ezen kívül a Diyanet számos kulcsfontosságú funkcióval rendelkezik. Többek között a Diyanet vallási oktatást kínál az iszlám vallás iránt érdeklődő nagyközönség számára, beleértve a mecsetekben tartott tanfolyamokat, oktatási anyagokat. A szervezet felügyeli továbbá a mecsetek, imámképző központok és más török iszlám vallási intézmények irányítását. A Diyanet vallási eseményeket, például pénteki imákat, Ramadan iftart is szervez és tart, továbbá fatvákat (vallási rendeleteket vagy határozatokat) is ad ki. Bár nem politikai entitás, azonban mégis döntő szerepet tölt be a valláspolitikai befolyásolásában és az iszlám hivatalos értelmezésének képviselésében Törökországban.

Ugyanakkor Törökországi és regionális elismertsége ellenére a Diyanetet komoly [vádak és kihívások](#) érik Európában, különösen az illegális titkosszolgálati tevékenységekkel és pénzügyi tranzakciókkal kapcsolatban. Aktív szerepvállalása a posztszovjet térben, főként Közép-Ázsiában és Oroszországban, tükrözi a török „puha hatalom” eszközeként, valamint a kulturális és humanitárius párbeszéd újaként betöltött szerepét.

Ilyen puha hatalmi elemekkel a Diyanet mára döntő szerepet játszik Törökország kül- és geopolitikájában azáltal, hogy stratégiaileg igazodik az ankarai kormány célkitűzéseivel. A szervezetnek az oktatásban, humanitárius téren és az információterjesztésben, valamint vallási és kulturális csatornákon keresztül való részvétele felerősíti Törökország befolyását a posztszovjet türk térben és ma a Diyanet a török „puha hatalom” elsődleges csatornájaként szolgál Közép-Ázsiában erősítve és megszilárdítva Törökország globális pozícióját a régióban.